

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การปรับตัวของเกษตรกรสวนทุเรียน ตามโมเดลการพัฒนาไทยแลนด์ 4.0 ในตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี เป็นการศึกษาถึงการบริหารจัดการสวนทุเรียนของเกษตรกร วิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของเกษตรกรสวนทุเรียน และเสนอแนวทางการปรับตัวของเกษตรกรสวนทุเรียนในตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ตามโมเดลการพัฒนาไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

- ประชากรและผู้ให้ข้อมูลหลัก
- เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
- การเก็บรวบรวมข้อมูล
- การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล
- การวิเคราะห์ข้อมูล
- การนำเสนอผลการศึกษา

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมด จำนวน 18 คน

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวนทั้งสิ้น 18 คน ใช้เกณฑ์การเลือกแบบเจาะจง จากเกษตรกรเจ้าของสวนทุเรียนในตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ที่มีประสบการณ์ในการทำสวนทุเรียน 10 ปีขึ้นไป คือ ผู้ให้ข้อมูลหลักมีประสบการณ์การทำสวนทุเรียนตั้งแต่การปลูกจนถึงการเก็บเกี่ยวผลผลิต โดยเลือกเก็บข้อมูลกับเกษตรกรที่ยินดีให้ข้อมูล

2. การสนทนากลุ่ม (Focus group) ผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวนทั้งสิ้น 8 คน โดยใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและพบว่าเป็นตัวแทนเกษตรกรเจ้าของสวนทุเรียนในตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ที่มีประสบการณ์ในการทำสวนทุเรียนเป็นอย่างดี เป็นผู้นำเกษตรกรและเป็นที่ยอมรับของเกษตรกรสวนทุเรียนในพื้นที่

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured - Interview)

เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการสวนทุเรียนของเกษตรกร และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของเกษตรกรสวนทุเรียนในตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี เพื่อใช้สำหรับ

ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 18 คน โดยสัมภาษณ์เกษตรกรเจ้าของสวนทุเรียนโดยตรง แบบสัมภาษณ์ ประกอบไปด้วย 5 ส่วน มีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร สำหรับข้อมูลพื้นฐานในการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย ชื่อ-สกุล เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ช่วยทำเกษตร ลักษณะการถือครองที่ดิน ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร ระบบการปลูกพืช พื้นที่ปลูกทุเรียน อายุต้นทุเรียน ระยะเวลาการทำสวนทุเรียน รายได้จากการทำสวนทุเรียนในรอบปีที่ผ่านมา รายจ่ายจากการทำสวนทุเรียนในรอบปีที่ผ่านมา และรายได้รวมภาคเกษตรของครัวเรือนเกษตรกร

ส่วนที่ 2 การบริหารจัดการสวนทุเรียนของเกษตรกรในตำบลทรายขาวอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี (คำถามปลายเปิด) ในประเด็นคำถามต่อไปนี้

- ประเด็นที่ 1 การบริหารจัดการ “แรงงานหลัก” ในการทำสวนทุเรียน
- ประเด็นที่ 2 การบริหารจัดการ “เงินทุน” ในการดำเนินการทำสวนทุเรียน
- ประเด็นที่ 3 “วัสดุอุปกรณ์หรือปัจจัยในการผลิต” ที่ใช้ในการทำสวนทุเรียน
- ประเด็นที่ 4 วิธีการ “การจัดการ” ในการดูแลสวนทุเรียนให้มีประสิทธิภาพ
- ประเด็นที่ 5 การนำ “เครื่องจักรกลและเทคโนโลยี” มาใช้ในการทำสวนทุเรียน
- ประเด็นที่ 6 การวางแผน “การตลาด” ในการขายผลผลิตจากสวนทุเรียน
- ประเด็นที่ 7 การบริหารจัดการ “ขวัญและกำลังใจ” ให้กับเกษตรกรที่ร่วมกันดูแลสวนทุเรียน
- ประเด็นที่ 8 การใช้ “ข้อมูลข่าวสาร” ในการพัฒนาศักยภาพการทำสวนทุเรียน

ส่วนที่ 3 คุณสมบัติของเกษตรกรสวนทุเรียนในตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ตามโมเดลการพัฒนาไทยแลนด์ 4.0 (คำถามปลายเปิด) ในประเด็นคำถามต่อไปนี้

- ประเด็นที่ 1 เกษตรกรมีความรู้ในเรื่องที่ทำอยู่
- ประเด็นที่ 2 เกษตรกรมีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ
- ประเด็นที่ 3 การบริหารจัดการผลผลิตและการตลาด
- ประเด็นที่ 4 ความตระหนักถึงคุณภาพสินค้าและความปลอดภัยของผู้บริโภค
- ประเด็นที่ 5 ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม
- ประเด็นที่ 6 ความภูมิใจในความเป็นเกษตรกร

ส่วนที่ 4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของเกษตรกรสวนทุเรียนในตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ตามโมเดลการพัฒนาไทยแลนด์ 4.0 (คำถามปลายเปิด) ในประเด็นคำถามต่อไปนี้

- ประเด็นที่ 1 ปัจจัยภายใน
- ประเด็นที่ 2 ปัจจัยภายนอก
- ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะต่าง ๆ

2. แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group)

เป็นแบบสนทนากลุ่ม โดยการกำหนดประเด็นในการสนทนากลุ่มไว้ล่วงหน้า เพื่อหาข้อสรุปและแนวทางที่เหมาะสมเกี่ยวกับการปรับตัวของเกษตรกรสวนทุเรียน ตามโมเดลการพัฒนาไทยแลนด์ 4.0 ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ได้แก่ ตัวแทนเกษตรกรสวนทุเรียนในตำบลทรายขาว จำนวน 8 คน

แบบสนทนากลุ่มประกอบด้วย 2 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 แนวทางในการปรับตัวของเกษตรกรสวนทุเรียน ตามโมเดลการพัฒนาไทยแลนด์ 4.0 ภายใต้แนวคิดเกษตรกร 4.0 หรือ Smart Farmer ควรเป็นรูปแบบใด

ประเด็นที่ 2 ข้อเสนอแนะต่าง ๆ

การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์และแบบสนทนากลุ่มเกี่ยวกับการปรับตัวของเกษตรกรสวนทุเรียน ตามโมเดลการพัฒนาไทยแลนด์ 4.0 ในตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี มีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสัมภาษณ์และแบบสนทนากลุ่ม
2. กำหนดขอบข่ายของข้อมูลที่ต้องการให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์การวิจัย
3. นำแบบสัมภาษณ์และแบบสนทนากลุ่มที่สร้างเสร็จแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาความถูกต้องและให้คำแนะนำเพื่อแก้ไขปรับปรุงแบบสัมภาษณ์และแบบสนทนากลุ่ม
4. นำแบบสัมภาษณ์และแบบสนทนากลุ่มที่ปรับปรุงแก้ไขให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย 1. ผศ.ดร.มณูญ ศิริพงศ์ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านเกษตร 2. ดร.เทียนทิพย์ ไกรพรม ผู้เชี่ยวชาญทางด้านเกษตร และ 3. ดร.รศดา แก้วแสงอ่อน ผู้เชี่ยวชาญทางด้านบริหาร เพื่อตรวจสอบการใช้ภาษาและความครอบคลุมของเนื้อหา และให้ข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยนำเครื่องมือมาพิจารณาแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นเอกสาร

ข้อมูลการปรับตัวของเกษตรกรสวนทุเรียนในตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ตามโมเดลการพัฒนาไทยแลนด์ 4.0 ผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าบทวนเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่ครอบคลุมประเด็นหลัก ๆ จากหนังสือ ตำรา บทความ วารสาร วิทยานิพนธ์ และอินเทอร์เน็ต
2. การเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก
 - 2.1 ผู้วิจัยได้สร้างคำถามหลัก ๆ ที่สอดคล้องกับเรื่องที่ศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และความเหมาะสมในการใช้สัมภาษณ์

- 2.2 นัดหมายบุคคลที่สัมภาษณ์
- 2.3 พบผู้ให้สัมภาษณ์และทำการสัมภาษณ์พร้อมทั้งของอนุญาตบันทึกเสียงและภาพ
- 2.4 บันทึกการให้สัมภาษณ์
3. การเก็บข้อมูลการสนทนากลุ่ม
 - 3.1 เลือกบุคคลที่จะให้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม
 - 3.2 เตรียมสถานที่สำหรับการสนทนากลุ่ม
 - 3.3 นัดหมายบุคคลที่จะเข้าร่วมสนทนากลุ่ม
 - 3.4 พบบุคคลที่เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยแนะนำตัว และบอกจุดมุ่งหมายในการสนทนา และขออนุญาตจากผู้เข้าร่วมสนทนาโดยขอบันทึกเสียงและบันทึกภาพ
 - 3.5 บันทึกการสนทนากลุ่ม
4. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

เป็นวิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยสังเกตการณ์กิจกรรมต่าง ๆ ของเกษตรกรสวนทุเรียน เพื่อสังเกตพฤติกรรมที่แสดงออกมาของเกษตรกร

การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลจากการเก็บรวบรวมเอกสาร ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสนทนาที่รวบรวมจากการเก็บข้อมูลเบื้องต้น ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ ซึ่งในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยผู้วิจัยใช้วิธีตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ด้วยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ของ Denizen (1970) โดยใช้วิธีการ ตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (พิเชษฐ์ วงศ์เกียรติชจร, 2559, น. 194-196) ซึ่งมีวิธีการตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) คือ เป็นการตรวจสอบยืนยันข้อมูล โดยการตรวจสอบแหล่งข้อมูลในด้านเวลา เก็บในช่วงเวลาแตกต่างกัน และเป็นการตรวจสอบยืนยันจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักหลายคน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา แล้วพรรณนาความโดยใช้ความรู้ด้านการบริหารการพัฒนาสังคม ด้านการส่งเสริมเกษตรกรและด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมาอธิบายให้เห็นถึงการปรับตัวของเกษตรกรสวนทุเรียนตามโมเดลการพัฒนาไทยแลนด์ 4.0 ในตำบลทรายขาว อำเภอดอกพะอี่ จังหวัดปัตตานี จากนั้นจึงมาวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดและนำเสนอข้อเสนอแนะแนวทางการปรับตัวของเกษตรกรสวนทุเรียนตามโมเดลการพัฒนาไทยแลนด์ 4.0

ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1. ถอดเสียงสนทนาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มแบบเป็นทางการ

2. สรุปประเด็นจากการวิเคราะห์การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม
3. ตรวจสอบความสมบูรณ์และความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม
4. จำแนกและจัดระบบข้อมูล เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการจำแนกและจัดหมวดหมู่ออกให้เป็นระบบตามเนื้อหาในประเด็นต่าง ๆ
5. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา
6. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย

การนำเสนอผลการศึกษา

ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษา ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้การพรรณนาความผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ความรู้เชิงวิชาการ แนวคิด ทฤษฎี และความรู้ด้านการบริหารการพัฒนาสังคม ด้านการส่งเสริมเกษตรกร และด้านอื่น ๆ มาปรับใช้เพื่อให้เกิดความชัดเจนและถูกต้องตามหลักวิชาการ

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ตารางที่ 3 สรุปวิธีการดำเนินการวิจัย

วัตถุประสงค์	ผู้ให้ข้อมูลหลัก	เครื่องมือที่ใช้	การวิเคราะห์ข้อมูล
1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการสวนทุเรียนของเกษตรกรในตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี	เกษตรกรเจ้าของสวนทุเรียนในตำบลทรายขาว จำนวน 18 คน	แบบสัมภาษณ์	ตรวจสอบความสมบูรณ์ ความน่าเชื่อถือของข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content analysis)
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของเกษตรกรสวนทุเรียนในตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ตามโมเดลการพัฒนาไทยแลนด์ 4.0	เกษตรกรเจ้าของสวนทุเรียนในตำบลทรายขาว จำนวน 18 คน	แบบสัมภาษณ์	ตรวจสอบความสมบูรณ์ ความน่าเชื่อถือของข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content analysis)
3. เพื่อเสนอแนวทางการปรับตัวของเกษตรกรสวนทุเรียนในตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ตามโมเดลการพัฒนาไทยแลนด์ 4.0	ตัวแทนเกษตรกรเจ้าของสวนทุเรียนในพื้นที่ตำบลทรายขาว จำนวน 8 คน	แบบสนทนากลุ่ม	ผลจากวัตถุประสงค์ที่ 1 และ 2 และข้อมูลจากการสนทนากลุ่มมาใช้ประกอบการสรุปและวิเคราะห์ เพื่อเสนอแนวทางที่ดีที่สุดในการปรับตัวของเกษตรกรสวนทุเรียน ตามโมเดลการพัฒนาไทยแลนด์ 4.0